מגנזי המלך

עובדות מוכיחין, שסיפר רבינו בנועם שיחין, בסעודתא דחקל תפיחין

פרשת ראה תשפ"ב לפ"ק
| גליון ס' |

סיפורי קודש שסיפר כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א על

מרן הגה"ק בעל ייטב לב זי"ע

ו' אלול

אין ייטב פנים (מאמר אבני זכרון אות ל"א) **איז דא א תורה וואס ער האט געזאגט ראש השנה נאך אלס רב אין גארליץ, אז עס איז געווען א מגיפה און ער איז ניצול געווארן.**[1]

כ'האב אבער געהערט פון ר' אברהם וועלצבערגער ע"ה וואס ער האט דאס געהערט פון זיין שוועגער אז ווען ער איז געווען אין ס'יגעט אויף ראש השנה איז געקומען א איד פון גארליץ קיין ס'יגעט, ינער איז שוין געווען אן עלטערער איד, האט ינער דערציילט אז ער איז אמאל אהיימגעקומען שפעט אויפדערנאכט אין שטאט, און ער האט געדארפט אריבערגיין דעם בית החיים, האט ער ארויסגעהערט קולות פון בית החיים, האט ער זיך זייער דערשראקן, ער האט אבער געמוזט אריבערגיין, ווען ער איז געקומען נענטער האט ער דערקענט די שטימע פונעם רב, דער ייטב לב וועלכער איז דארט געווען רב, ס'איז אים געווען זייער אויפפאלענד, ווען ער איז געקומען נענטער האט ער באגעגענט דעם ייטב לב, ער האט געזהן ווי ער איז מקיף דעם בית החיים איינער אליין אינמיטן די נאכט, און ער האט איהם דערזהן האט ער אים געזאגט "כאפ זיך אן אין מיין גארטל און ס'וועט דיר גארנישט פאסירן".

דער ייטב לב איז ארומגעגאנגען דעם בית החיים מיטן שטעקן און ער האט געשריגן (דער ייטב לב האט ערערדט מיט א שטארקן גאליציאנער ר"ש) **"ארויס פון מיין שטאט! ארויס פון מיין שטאט!", און דער איד איז מיטגעגאנגען ארום דעם בית החיים.**

ווען ער האט געענדיגט אפאר מאל אזוי מקיף זיין דעם בית החיים האט ער איהם געזאגט "דאס וואס דו האסט יעצט געזהן, השמר והזהר אז דו זאלסט דאס ווייטער דערציילן, זאלסט וויסן ס'איז בנפשך".

האט דער איד דערציילט אז ער האט מורא געהאט צו דערציילן די מעשה, דער רבי האט איהם געווארענט, נאר יעצט אז ער איז שוין אן אלטער איד, און ער זהט אז ער וועט שוין נישט זיין לאנג אויף דעם עולם, האט ער שוין נישט קיין מורא צו דערציילן יעצט די מעשה וואס ער האט מיטגעלעבט.

אויף דעם איז דא א תורה אין ייטב פנים, דאס איז געווען אין די תקופה פון די מגיפה.

*

ס'איז אמאל געווען וועז דער ייטב לב האט פארגעלערנט דעם שיעור אין די ישיבה פאר די בחורים, אינמיטן פארלערנען האט ער געדארפט נאכקוקן אין גמרא מס' פסחים, האט זיך א בחור אויפגעהויבן צו גיין זוכן א גמרא, האט דער ייטב לב געזאגט אזא ווערטל אז ער איז מחזיר על הפסחי"ם (מלשון מחזיר על הפתחי"ם), **נאכדעם האט ער זיך צוריק געכאפט 'אוי וויי, וואס האב איך געזאגט'.**

דער ייטב לב האט זיך זייער אפגעגעבן מיט די בחורים, זייער מקושר געווען, מיט א גרויסע אהבה, און מיט א גרויס ידידות, ס'זענען געווען 'זיינע בחורים'.[2]

דער ייטב לב האט זיך זייער געזארגט, ער האט געטוהן אפילו אין שידוכים, בחורים זענען געקומען צו אים לערנען פון די פרעמד, און ער האט געטוהן מיט זיי שידוכים, ער האט אהיים געשריבן פאר די עלטערן, אז ער האט אים געמאכט פאר א חתן, ס'זענען געקומען אידן וואס האבן געוואלט נעמען א איידעם, האט ער צוגעשטעלט א בחור פון די ישיבה, און א שידוך געטוהן.

ס'זענען געקומען בחורים יונגערע בחורים און עלטערע בחורים, ס'איז נישט געווען קיין ישיבה קטנה אינדערהיים, א עלטערער בחור האט געלערנט מיט א יונגערן בחור בחברותא, ער האט געהייסן א חזר-בחור (שחזר עמו על השיעורים), **אזוי איז געווען אין גאנץ אונגארין, עס איז אמאל געווען דארט א מעשה, אז ס'האבן געלערנט צוויי ברודער, איינער איז שוין געווען עלטער א באזעצענער בחור, און איינער איז געווען א דרייצן יעריגער בחור, ער האט נאך געהאט אסאך רתיחת הילדות, און דער עלטערער האט אהיים געשריבן א בריוו, ער האט פאר'מסר'ט דעם יונגערן ברודער, ער איז נישט געווען אזוי צופריידן, האט דער פאטער געשריבן א מוסר בריוו פאר'ן יונגערן זוהן, און ער שרייבט דארט, אז ער וויל אז ער זאל אהיים שרייבן א בריוו, און דער רבי** (מרן הייטב לב ז"ל) **זאל צושרייבן אפאר וועדטער איבער זיין התנהגות.**

בין כך ובין כך איז דער ייטב לב ארוים פון שטוב, און דארט איז געווען א בוים, און דער בחור איז געקראכן אויפן בוים, און דער ייטב לב האט אים אזוי געזהן, דער בחור האט דאך באקומען א בריוו פונעם טאטן, און דא האט אים פונקט דער ייטב לב געטראפן קריכן אויפן בוים, ס'איז אים געווארן אזוי זיס און זויער אין מויל, ער איז אריין געקומען צום ייטב לב אזוי צורודעט און צובראכן, הכלל, ער וויזט דעם בריוו אז דארף אהיים שרייבן און דער רבי זאל צושרייבן, זאגט דער ייטב לב 'גוט', אז ער וועט צושרייבן אפאר וועדטער, האט ער צוגעשריבן 'בנך הבחור עולה למעלה למעלה...'.

אין די צוואה האט ער אנגעזאגט אז מ'זאל שרייבן אויף די מציבה – ער האט אליינס אנגעזאגט דעם נוסח המציבה – 'העמיד תלמידים הגונים', און ער האט

---

1 עיין שם שמאריך בענין שהקב"ה מטיב עם ברואיו בזכות מה שעתידים להטיב מעשיהם והקב"ה מצרף לזכותם גם מה שעתידים לעשות מצוות ומעש"ט, עיי"ש באריכות, ומסיים שם בזה"ל: "דרוש זה אמרתי בגארליץ בראש השנה אחר שנה שהיתה בו מגיפה ר"ל, ובחמלת ה' נצלנו, נודה לאלקינו שהחיינו וקיימנו הוא עשנו ולו אנחנו", עכ"ל.

2 וכה היה מרגלא בפומי' של מרן רביה"ק בעל ברך משה ז"ל לספר עובדא מק"ז מרן בעל הייטב לב זי"ע, דנודע דבתחלת כהונתו של ק"ז זי"ע בעיר סיגעט יסד ישיבה, וקיבץ בחורים צעירים גם בני י"ג וי"ד ולמעלה, ובעצמו למד וטיפל עם הבחורים, והרה"ק מגארליץ זללה"ה החתן של מרן הייטב לב זי"ע ובנו של מרן הדברי חיים זי"ע כאשר בא לס'יגעט ראה איך שהייטב לב מטריח עצמו כל כך עם הבחורים ולא הי' דעתו נוחה הימנו באמרו שיש בזה משום פחיתות הכבוד, והביע דעתו לפני הייטב לב, ואמר אליו "דער שוועגר זאל זיך אפלאזן פון די אינגלעך", ואז יתעלה כמו אביו הדברי חיים ויגיע למדרגותיו, ועוד הוסיף לומר שיביא לו עוד מאות חסידים ובעה"ב על יו"ט, ענה הייטב לב שהוא מוותר על המדריגות ועל מאות החסידים אבל על הרבצת תורה לפני התלמידים אינו יכול לוותר.

געזאגט א ביאור אויף יעדע שורה, האט ער געזאגט "איך וועל זיך נישט שעמען מיט מיינע תלמידים נישט בזה און נישט בבא".[3]

דער ייטב לב האט געדרוקט דעם ספר על התורה אן זיין נאמען, אויך דעם ערשטן חלק ייטב פנים וואס ער האט געדרוקט בחייו האט ער אויך געדרוקט אן קיין נאמען. ער האט דאס געדרוקט לעת זקנותו פארן הסתלקות.

אבער וועד ס'האט אריין געקוקט האט געקענט פארשטיין ווי ער ברענגט צו "מורי זקני" אין ישמח משה, האט שוין געקענט פארשטיין.[4]

מ'זאגט אז דער ערוגת הבשם איז נתקרב געווארן צו חסידות, ווייל ער האט געזעהן דעם ספה"ק ייטב לב. ער האט דאס געזעהן ביי עמיצן, ער האט מעיין געווען דערין, און עס איז אים זייער געפעלן, ער האט נישט געווואוסט וועד עס איז דער מחבר. האט ער זיך נאכגעפרעגט, און ער איז געקומען צו פארן קיין סיגעט.

בימיו איז געווען דער גרויסער עושר ר' שמעון וואלף ראטשילד, וואס וועז א מחבר האט געשיקט צו אים א ספר האט ער געשיקט א מטבע. אין חוסט איז געווען א איד וואס וועז ס'איז ארויס געקומען דער ייטב לב, און ס'איז געווען אן קיין נאמען, האט ער געדוקט א נייעס שער בלאט אויף זיין נאמען אז ער איז דער מחבר,[5] און ער האט אוועק געשיקט צו ר' שמעון וואלף ראטשילד דעם ספר, האט ער אריין געשיקט געלט צום רב פון שטאטש, ער זאל עס איבער געבן פאר דעם איד, דער מהר"ם שיק איז דעמאלטס געווען רב אין חוסט, האט ער געשיקט פארן מהר"ם שיק אז ער האט באקומען דעם ספר ייטב לב וואס איינער פון זיינע בעלי בתים האט אים געשיקט, און ער שיקט אים געלט אז דער רב זאל אים אהין געבן, וועז דער מהר"ם שיק האט באקומען דעם בריוו, און ער האט יא געווואוסט – וועז דער מהר"ם שיק האט פארגעלערנט פאר די תלמידים חומש רש"י פלעגט ער נאכזאגן פונעם ספר ייטב לב,[6] ער איז געווען א גרויסער ידיד מיטן ייטב לב – בקיצור ער האט אים געלאזט רופן און געפרעגט וואס איז דאס...

ס'איז נאך דא היינט דער שער בלאט וואס יענער האט געדרוקט...[7]

דער מהר"ם שיק מיטן ייטב לב זענען געווען זייער בידידות, דער ייטב לב האט מספיד געווען דעם מהר"ם שיק, דעמאלטס איז געווען הגה"ק ר' שמעלקע סעלישער זצ"ל, זיי זענען געווען די דריי גדולים אין דעם געגענט, חוסט, סעליש, סיגעט, האט דער ייטב לב געזאגט "ווילאנג ר' שמעלקא סעלישער האט נאך געלעבט זענען מיר געווען ווי א סגול, ווען ער איז נסתלק געווארן זענען מיר געבליבן א צירי, יעצט אז דער חוסטער רב איז נפטר געווארן בין איך געבליבן אליינס א פשוט'ער חיריק".[8]

דער מהר"ם שיק האט געשיקט זיינע תלמידים צום ייטב לב הערן די דרשות, שלש עשרה מידות וכדומה.

---

3 ולחיבת הקודש נעתיק כאן מתוך דברות קודש של כ"ק מרן רביה"ק בעל ברך משה ז"ל בחנוכת הבית דביהמ"ד בקליימער סט. זאת חנוכה שנת תשל"ט לפ"ק, ובתו"ד האריך בענין נוסח מציבתו שרשם מרן הייטב לב ז"ל:

"איך האב מיך אסאך מאל מתבונן געווען דער ייטב לב האט געהייסן פארן הסתלקות ער האט מורא געהאט אז מען וועט אויף עם שרייבן אויף די מצבה ווי געווענטליך גרויס טיטלען וואו אויף א אדם גדול, ער האט דאס פארשטאנען, ער האט דאס נישט געוואלט האט ער זיך מיישב געווען, ער האט געזאגט אז ער וועט זיך אליין מאכן דעם נוסח וואס מען זאל אויפשרייבן אויף די מצבה, אין בשעת מעשה האט ער געזאגט אויך יעדע זאך פארוואס ער טוט עס, ער האט אנגעהויבן צו שרייבן, חיבור חיברים יקרים, הרב המפורסם האט ער געזאגט ער איז מפורסם, ער האט נישט געוואלט שרייבן הגאון הצדיק, דאס איז ער נישט, מפורסם דאס איז ער, נודע בשערים וכו' צום סוף האט ער געשריבן העמיד תלמידים הגונים, ער האט אויפגעשטעלט תלמידים הגונים וישרים, האב איך מיך אייביג געחידוש'ט ער האט נישט געוואלט האבן קיין שבח, וואס האט ער ארויס געשריבן העמיד תלמידים הגונים, וועם האט ער דאס געדארפט אויפשרייבן, מילא די ספרים איז נאך גרינגער צו פארשטיין, עס איז עפעס א ענין אז מען זאל וויסן ווייל עס האט דאך צוטאן מיט לעתיד מיט עולם הבא עם שטייט אגורה באהלך עולמים, מען לערנט אין די ספרים, האט ער געהאלטן אז עס איז טובה פאר אים, האט ער געשריבן אז די ספרים זענען פיין, אז מען זאל קענען אריינקוקן אין זיי, אבער העמיד תלמידים צו וואס האט ער דאס געשריבן.

האב איך אינזין געהאט, איך האב נאך געהאט די זכי' צו קענען אסאך תלמידים פון ייטב לב אין די אונגארישע אידן האבן דאס געווואוסט אין יעדע שטאט, אין יעדע שטעטעל ווי עס געווען א תלמיד פון זיידן פון ייטב לב, צי איז ער געווען א רב צי איז ער געווען א דיין צי א שוחט צי א בעה"ב איז ער געווען כולו אומר כבוד, מען האט געוואוסט אז דער איד איז אן ערליכער איד, וואס איז קובע עתים לתורה, אז ער איז געווען א בעה"ב אין אז ער איז א בעל צדקה, און ער האט מסירות נפש פאר יעדען מנהג, אין צו דעם אלעמען איז ער מלא מדות טובות וישרות, מען האט געוואוסט אז דער איד איז א מענטש וואס מען קען עס געטרויען געלט אומגעציילט, מען האט געוואוסט אז דער איד וועט נישט צוגענעמען יענעמ'ס, ער וועט נישט פוגע זיין יענעם, נישט בממון נישט בנפש און נישט בכבוד, בקיצור מען האט געוואוסט אז דער איז א תלמיד פונעם ייטב לב, און אזוי זענען אויך געווען די תלמידים פון זיידן ז"ל דער קדושת יו"ט מען האט געוואוסט דאס איז אידן וואס האבן מקבל געווען די ריכטיגע קבלה מען האט אויף זיי דאס געזען, דער זיידע ז"ל האט דעמאלטס געזאגט אז פארדעם האט ער געהייסן שרייבן "העמיד תלמידים הגונים", און ער האט געשריבן "ולא אבוש עם תלמידי" איך וועל מיך נישט שעמען מיט מיינע תלמידים "לא בזה ולא בבא", שפעטער ווען איך האב געזעהן די תלמידים האט זיך מיר געדאכט אז דער זיידע ז"ל האט די תלמידים צוגעבינדען צו זיך, זיי האבן געווואוסט וואספארא השגחה ער האט אויף זיי געהאט וועז ער איז געווען בעולם הזה.

דער זיידע ז"ל דער ייטב לב האט געפירט א ישיבה אזויפיל יארן און עס זענען געווען הונדערטער תלמידים, עס האט זיך קיינמאל ח"ו נישט געטראפן אז פאר א בחור אין סיגעט זאל עפעס פאסירן און ער זאל אוועקגיין פון דעם עולם, מען זעהט ביי כמה גדולים וואס זענען מספיד אין זייערע ספרים יונגע בחורים וואס זענען אוועק, דער זיידע ז"ל האט זיך בארימט דערמיט עס האט נישט פאסירט אזאנס ח"ו, ער האט אויפגעפאסט אויף די בחורים בזה, און ער האט געוואלט זיי זאלן וויסן אז ער וועט אויף זיי אויף פאסן בבא, אין דעם וואס ער האט געשריבן "העמיד תלמידים הגונים" און ער האט געזאגט "ולא אבוש עם תלמידי בזה ובבא" האט יעדער פון זיי געפילט אז בזה האט ער געזען דעם ייטב לב און ער דארף זיך מיט עם טרעפן בבא, און ער מוז זיך פירן אזוי אז דער ייטב לב זאל זיך טאקע נישט דארפן צו שעמען נישט אויף דער עולם און נישט אויף דעם עולם האמת".

4 כידוע שמרן הייטב לב לא רצה לגלות שמו בשער הספר מחמת ענותנותו [ורק רמז שמו בסוף ההקדמה ובשם הספר], ובס' משה היה רועה (ח"ד עמ' תקל"ח) מסופר שמרן רביה"ק בעל ברך משה ז"ל אמר בשם דודו מרן רביה"ק בעל דברי יואל ז"ל שזקינו הק' מרן הייטב לב ז"ל העלים שמו מן הספר, לא מחמת כדי שלא ידעו מי חיברו, כי הרי בניקל היו יכולים לגלות מי כתבו, כי הרי הוא מזכיר בתוך הד"ת אביו מרן הגה"ק רבי אלעזר ניסן ז"ל ואת זקינו מרן הגה"ק הישמח משה ז"ל הוא מזכיר הרבה פעמים בלי שיעור, וכן הוא ליקוט מד"ת שאמר בקהל עם רב בכל עת מצוא והיו הרבה תלמידים שזכרו היטב, אלא הוא הסתיר את שמו כי מחמת רוב ענותנותו ושפלות רוחו לא הי' יכול להחליט בדעתו לפרסם שמו בראש הספר.

5 בגליון מחזיקי הדת (ש"ל ביום כ"א חשון שנת תרמ"ב) מגולל לפני הקוראים פרשת הזיוף, ובתוה"ד מספר שזה כמו שנה היה בבית דפוס בלבוב וראה שהוא מדפיס שער ספר בשם ייטב לב, ושמח מאוד לזה, כי מסתמא הראשונים כבר נמכרו ועתה מדפיסים אותו פעם שנית, וכעת יוכל לקנותו, וביקש מאת המדפיס שכאשר יצא מבית הדפוס יודיעו כדי שיוכל לקנותו, אבל המדפיס אמר שבקשו ממנו שידפיס רק השער ולא יותר, וכאשר לקח את השער לעיין בו, ראה כי שם כתוב נוסח אחר ממה שהיה כתוב בהספר שחיבר מרן הייטב לב ז"ל, ומוסיף לספר עוד כמה פרטים על פרשה זו.

6 עי' בס' שאול בחיר ה' (בהקדמה) כי בשיעור חומש רש"י שהי' המהר"ם שיק לומד עם תלמידיו הי' מזכיר בתוך הדברים הרבה פעמים "דער סיגוטער רב זאל לעבן זאגט", עיי"ש.

7 כדברים האלה חרת על השער: ספר ייטב לב על חמשה חומשי תורה, אשר יגעתי בעניי, ומצאתי ת"ל דברי תוכחה ואמרי נועם, אנכי הצעיר באלפי... ז"ל. וזאת להמאיר לארץ בתורתו ויאמר ברוח נמוכה, בענותנותו רב גודלו לסוככה, ואתה המעיין אל תביט אל מראהו, כבוד והדר תעטרהו, אחד מאלף מצאתיו בדורינו, בענותנותו מזהיר ומבהיל לעינינו, לא רב ולא אב"ד ומואס בכבוד ותהלה, עוסק בתורה יומם ולילה, וירתיח כסיר מצולה, ה"ה הרב הה"ג החסיד מוהר"ר... נ"י, אלו הדברים אשר חרת על השער החדש. – ובגליון 'פאלקס בלאט' שיצא לאור בעיר סיגוט ביום ג' פר' לך שנת תרמ"ב נומער 12 התריע על זיוף חמור זה בקול גדול בצירוף דברי זלזול על אותו איש אשר קנה מאת מוכר ספרים הרבה ספרים ויסר מעליהם את השער אשר נדפס ע"י המחבר וכו'.

8 עיי' בס' מבאר הצדיקים (ח"ב) בשם רביה"ק מסאטמאר זי"ע שסיפר שבהלויית הגה"ק רבי שמעלקי מסעליש עמדו הייטב לב והמהר"ם שיק והגאון הקול ארי' זצ"ל, והמהר"ם שיק ביקש מהייטב לב שיאמר איזה חידוש, אמנם לא רצה, והקול ארי' אמר פלפול, וכשגמר נענה המהר"ם שיק, מיר האבן דאס געזעהן אין א רש"י, נענה הייטב לב לכן לא אמרתי חידושי, כי ידעתי שליד הרב מחוסט אי אפשר לחדש דבר, ועיי"ש באריכות תוכן השיחה.

ועיין בס' זכרון למשה (עמ' ס"א) שפע"א ביקש הייטב לב מהגה"צ מבעסערמין שיביא לפניו את השו"ת מהר"ם שיק שעמד לפני הדפסתו, וכשהחזיר לו הכת"י אמר לו שישמע לעצתו למען כבוד רבו, ושישמיט ב' תשובות מפני שהם נגד מנהג העולם, ומי שלא הכירו מקרוב יחשוב שהוא היה ח"ו איזה מתחדש ומתחכם, וא' הוא תשובה שהשיב לא' שאינו אומר הזמר 'אתקינו סעודתא' אף שיסודתו בהררי קודש, אך רבו החת"ס ז"ל לא אמרו, ותשובה ב' על שכשהרבנית יולדת לא תלו בביתו הטבלאות של השמות הקדושים, והשיב ג"כ שכן ראה אצל רבו הנ"ל, והיות שמנהג העולם הוא להיפך אמר להשמיטם, ואכן הם הושמטו מהספר שו"ת, והם נדפסין בס' אגרות מהר"ם שיק (עמ' כ"ח) עיי"ש.

די בחורים פלעגן קומען צו פארן פון חוסט קיין סיגעט, מיט די באן האט מען געקענט קומען צו פארן אינעם זעלבן טאג, און צוריק פארן, ווען זיי האבן שלום געגעבן האט ער זיי געפרעגט "פון וואו קומט עטס?", האבן זיי געזאגט אז זיי קומען פון חוסט. האט זיי דער ייטב לב געזאגט "גיט איבער א פריסת שלום פאר אייער רבי'ן, און זאגט אים אז ער זאל מתפלל זיין אז ער זאל האבן א גוטן שכן, איך זאל זוכה זיין תשובה צו טון, וועט ער האבן א גוטן שכן..." חוסט האט געהייסן שכינות צו סיגעט.

דער ייטב לב איז אים געווען מבקר חולה זיין, ס'איז באקאנט די מעשה אז דער ייטב לב האט אים געפרעגט "וואס פעלט אייך חוסטער רב?" האט ער געזאגט "כח", האט דער ייטב לב געזאגט "ס'שטייט (ישעי' מ לא) וקוי ה' יחליפו כח, דער אייבערשטער מאכט א קנין חליפין מיט די צדיקים, ער גיט זיי כח, און זיי געבן צוריק מיט עבודת ה'".[9]

ווען דער ייטב לב איז אריסגעגאנגען, האט דער מהר"ם שיק נישט געהאט קיין כח אים צו באגלייטן, האט ער געהייסן די תלמידים זאלן אים גיין באגלייטן, און דער מהר"ם שיק האט זיך מתמרמר געווען אז ער האט נישט קיין כח, האט ער געזאגט "באמת זאגט דאך די גמרא (ברכות ה.) אם רואה אדם שיסורים באים עליו יפשפש במעשיו, פשפש ולא מצא יתלה בביטול תורה". האט דער מהר"ם שיק געזאגט "איך פיל נישט קיין עוון ביטול תורה".

ווען דער ייטב לב איז אריסגעגאנגען זענען מיטגעגאנגען די תלמידים באגלייטן, האט דער ייטב לב געפרעגט "האסט געהערט וואס דער חוסטער רב האט געזאגט?", האט יענער געזאגט יא, אז דער חוסטער רב שפירט נישט קיין עוון ביטול תורה.

זאגט אים דער ייטב לב, "בטלן, ער האלט ביי פשפש ולא מצא...". דו האסט נישט דערהערט וואס ער האט געזאגט, ער האט געזאגט אז ער האלט ביי פשפש ולא מצא".

דער ייטב לב איז אים געווען עטליכע מאל מבקר חולה זיין.[10]

שפעטער איז ער געווען ביי די לוי' וואו ער האט אים מספיד געווען, עס איז דעמאלטס געגאנגען פרשת בא,

האט דער ייטב לב אנגעהויבן דעם הספד "ויאמר ה' אל משה בא". דער מהר"ם שיק האט דאך געהייסן משה. דער בוכ"ע האט געזאגט פאר משה זאל ארויפקומען לישיבה של מעלה.[11]

זייער שטארק איז געווען דאס ידידות מיטן מהר"ם שיק.[12]

דער מהר"ם שיק איז קודם געווען רב אין יערגן, און פון דארט איז ער געקומען קיין חוסט. יערגן איז א קליין שטעטל נעבן פרעשבורג. חוסט איז מארמאראש אין אונטערלאנד. ס'איז דאך גאנץ א צווייטע געגענט, אנדערע מנהגים, דארט האט ער קענען געלערנט דעם ייטב לב, האט דער מהר"ם שיק געזאגט אז עס האט זיך אים געלוינט צו קומען פון אויבערלאנד קיין חוסט כדי צו קענען אזא אדם השלם ווי דער ייטב לב.[13]

*

דער ייטב לב האט געלאזט צוואה "כה תברכו את בני ישראל", אזוי זאל מען בענטשן אידישע קינדער, "אמור להם", זאלסט זיי זאגן. (הדרוש במילואו נדפס בייטב

---

9 מובא בדברי מרן ז"ל בברך משה (פרשת חיי שרה עמ' צ"ו ובפרשת כי תשא עמ' ר"ס), בזה"ל: אבותינו ספרו לנו, והובא גם בהקדמת הספר הרי בשמים וכו'.

10 עיי' בס' שיח זקנים (ח"ד עמ' רצ"ב) שהייטב לב רצה שהמהר"ם שיק יסיח דעתו מהיסורים סיפר לו סיפורי מעשיות, וסיפר לו שהיה אצלו יהודי מיוצאי ספרד שבתחילה כיבד אותו, ולבסוף כשהתחיל לדבר מקומה שלימה ריחק אותו, והמהר"ם שיק ענה שגם אצלו ביקר האיש הלז, אבל הוא לא הניחו להכנס אצלו 'מחמת דעם שלעכטן ריח'.

ועיין עוד בס' נפלאים מעשיך (ח"ב) שהגה"צ מפאיע הי"ד סיפר שבעת שהרה"ק הייטב לב זי"ע בא לבקר את המהר"ם שיק זצ"ל, והמהר"ם שיק היה סגי נהור בסוף ימיו והיה חלש מאוד עד שלא היה יכול לשבת וללמוד והגה בתורה בשכבו על ערש דוי, ביקש מהייטב לב שיתפלל בעדו שיוכל לומר קריאת שמע בכוונה, כי על ידה יכולים גם לקיים מצות ת"ת כדאיתא בגמ' במנחות (צט:) ע"ש.

11 עיי' בס' אלף כתב (אות קפ"ו) שג"כ מביא שבפסוק הנ"ל פתח הרה"ק הייטב לב הספידו. ועי' עוד שם בשם הגה"צ מבעסערמין זצ"ל שהיה מתלמידי המהר"ם שיק שהרה"ק הייטב לב היה המספיד הראשון, ובתו"ד פירש הפסוק שבת משוש לבינו נהפך לאבל מחולינו, כי בשב"ק הגיע טעלעגראם לסיגעט להודיע מפטירתו של המהר"ם שיק זצ"ל ושבת הוא מסוגל לכפרת עוונות כידוע, והוא מחילה של שמחה, ופטירת צדיק הוא ג"כ מכפרת עוונות אבל היא מחילה של צער ל"ע, וזש"ה הפסוק שבת משוש לבינו, שבשב"ק המחילה הוא בשמחה, נהפך לאבל מחולינו, אבל ע"י פטירת צדיק המחילה הוא באבל.

ועי' בס' דרכי משה החדש (עמ' פ"ח) שהרה"ק הייטב לב אמר בשעת הספידו ממשה (ההת"ס) ועד משה (המהר"ם שיק) לא קם כמוהו. וכן עשה אותו שליח למעלה שימליץ על כלל ישראל כאשר עשה עד הנה בחיים חיותו, וקרא לו 'הייליגער חוסטער רב', עיי"ש.

12 ועיי' בס' נפש יהונתן (פר' וארא - ופר' שופטים) מביא ד"ת ממה שדרש רבו הק' הייטב לב זי"ע לפני מיטתו של הגה"ק המהר"ם שיק זצ"ל בענין שכאו"א מישראל צריך לעשות לעצמו גדרים וסיגים, וז"ל ...עפי"מ ששמעתי מפה קדשו של רבינו בעמ"ח ספה"ק ייטב לב זלה"ה בעמדו על מיטתו של המהר"מ שיק זלה"ה להספיד אותו.... עיי"ש באריכות.

עיי' בס' אלף כתב (אות צ"ט) שמביא שפע"א היה הרה"ק הייטב לב בחוסט על שב"ק, והתפלל בבית מדרשו של המהר"ם שיק וכיבדו להתפלל לפני התיבה, ואח"כ הזמינו לביתו לקידושא רבא, ועיי"ש הד"ת שאמר המהר"ם שיק מענין צדיקים נגלים וצדיקים נסתרים.

ואגב עיין בס' מבאר הצדיקים (ח"ב עמ' כ"ה) שהגאון המהרש"ג סיפר להדרכי תשובה שרבו המהר"ם שיק מעולם לא דיבר מאדם אחר, כי חשש למה שאמרו חז"ל לעולם אל יספר בשבחו של חבירו שמתוך שבחו אתה בא לידי גנותו, והדרכי תשובה מאוד נתפעל מזה, כי הוא מדה קשה מאוד.

13 עי' באבני שהם (ח"א, עמ' קי"ז) מ"ש רבינו בעל ברך משה ז"ל בדרשה לתלמידי הישיבה, וז"ל: ומסופר שמרן המהר"ם שיק שהי' אב"ד חוסט בגליל העליון והיו בשתי מדינות רחוקות שאין טבעיותיהם שוות, ובא מחוסט למארמאראש, וכשבא לסיגוט פתח ואמר "הנני נותן להשי"ת שבח והודי' שחנן לי דעת לבא הנה להכיר את הייטב לב, עיי"ש.

פנים מאמר זמן מתן תורתינו אות נ"ג. ומרן רבינו ז"ל מביאו בהקדמה לספרו הק' ברך משה).

דער ייטב לב האט טאקע געזאגט, ער פלעגא רעדן דרשות שעות לאנג. שלש עשרה מידות, אינעם ספר אויף רבי שאול בראך זצ"ל [אבדק"ק קאשוי יצ"ו] רעדט ער דערוועגן,[14] אין ייטב לב אליין איז נישטא אזעלכע לאנגע דרשות.

היינט האט דער עולם אנגעצויגענע נערוון, מ'מעג נאר זאגן איין שעה, די צווייטע שעה איז שוין...

דער ייטב לב האט געהאט יארצייט אין דעם טאג פון שלש עשרה מידות (על אביו הגה"ק רבי אלעזר ניסן ז"ל שנלב"ע ביום ה' תשרי תרט"ו).

דער מנהג אין סיגוט איז געווען צו זאגן די דרשה נאכמיטאג, דער זיידע ז"ל (מרן הגה"ק בעל עצי חיים ז"ל) **האט געזאגט נאכמיטאג פאר די קריאת הקרבנות.**

*

דער ייטב לב איז געווען קודם רב אין אוהעל נאכן ישמח משה'ס הסתלקות,[15] אבער ער האט געמוסט

14 עיין בס' שאול בחיר ה' שמסופר שהגה"ק רבי שאול בראך ז"ל אבד"ק קאשוי הי' מתלמידי המהר"ם שיק, בהיותו שם בישיבתו בהיות כבן י"ג [ט"ו] שנה, חשק נפשו לנסוע למרן הייטב ליום שלש עשרה מידות, כי העבודה בסיגוט ביום י"ג מידות הי' איום ונורא, קמו בחצות הלילה, ואמרו כל ספר תהלים, והייטב לב היה הבעל תפילה, כשגמרו אמרו סליחות, ואח"כ התפללו שחרית, ואחר התפילה אמרו עוד הפעם כל ספר תהלים, אח"כ דרש הייטב לב בדברי התעוררות למשך כמה שעות, וכשגמר קרא הייטב לב בעצמו את סדר הקרבנות, אדהכי כבר הגיע זמן תפילת מנחה, וקראו ויחל, כי ישבו כולם בתענית, ובכן רצה הגה"ק רבי שאול בראך להיות בצל הייטב לב ביום זה, אך ידע ששיטת רבו המהר"ם שיק היתה שבחור צעיר צריך לישב וללמוד ולא ליסע לרבי, אבל כיון שהשתוקק כ"כ לנסוע, התאזר עוז ונכנס לרבו המהר"ם שיק, ושאל את חוות דעתו, ענה לו רבו "צום ייטב לב דארף צופארן יעדער וואס האט נאר א מעגליכקייט", כשיצא סיפר לחבריו מה שאמר לו רבו, ונכנסו עוד בחורים לבקש רשות, והוא נתן להם ברכת פרידה, וביקש שיזכירוהו אצל הייטב לב.

15 יש לציין כי לפני פטירת מרן הישמח משה בשנת תר"א ביקש מבני הקהילה שיקבלו את בנו לאב"ד דמתא, ואכן הציעו לו הרבנות בעיר אוהעל במקום אביו, אך הוא סירב בדבר וביקש שיקבלו את בנו האב"ד סטראפקוב ה"ה מרן הייטב לב שיכהן בעיר אוהעל, וכן כתוב בהכתב רבנות של הייטב לב [עיין בהעתק המקורי בספר הגה"ק בעל ישמח משה] שביקשו לבנו רבי אלעזר ניסן, אך הוא הציע את בנו הייטב לב במקומו.

אמנם יש לציין שהרה"ק המעגלי צדק מדעעש כתב לאחיו סדר השתלשלות הסתלקות הישמח משה וכותב אח"כ בענין הרבנות דשם, וז"ל במכתבו: ...ובאותו יום (שנסתלק הישמח משה) נתקבל הרב דק' דראביטש, אבל לא היה במוסכם רק בהכרח, ואחר תשעה באב נתקבל במוסכם כולם להרב אב"ד הרב מסטראפקאף, אמנם יען וזה ל"ג שנים בשבת נחמו דרש רבינו הקדוש זצוק"ל הדרשה ראשונה פ"ק, וזה נכדו גם כן נתקבל בזמן הזה ודרש בחריפות ומגידות, והעולם נהנים מאוד מדרשותיו, אמנם להיות כי רבים המתפרצים ורצו לבטל את המנין חסידים מחצר בית הכנסת שלא יתפלל הרב עם החסידים רק בבית הכנסת, אז אמר הרב נ"י ביום א' שבאופן זה אינו רוצה בשום אופן להיות רב פ"ק לבטל אשר יסד זקנו זצוק"ל, ואחרי שכל הקהלה גם החסידים הפציר בו כי אם הוא לא יהיה רב כאן מי יבא אחר המלך אשר צוה רבינו הקדוש

אנטליופן, מ׳האט אים געזאגט אז ער איז נישט קיין אונגארישער ביהגער.[16]

וועלכן ער איז געווארן רב אין אוהעל, האט מען אים געמאכט שטארקע באגרעניצונגען, ער האט נישט געטארט דאוועגען פארן עמוד, און נישט דאוועגען עקסטער (במנין של חסידים נוסח ספרד כמנהג זקינו מרן הישמח משה ז״ל), און נאך פארשידענע זאכן,[17] האט ער נישט געוואלט בלייבן דארטן אויף ראש השנה, איז ער אוועק געפארן קיין רימאנוב צום רבי ר׳ הערש, אויף יעדע ימים טובים איז ער אוועק געפארן קיין רימאנוב, און דורך דעם האט ער מקבל געווען די נוסח פונעם רבי ר׳ הערש.

זיי האבן געוואלט ער זאל זיין א אשכנז׳ישער רב...

זיי האבן אים אויך געשטערט ער זאל נישט האבן א ישיבה, ער זאל נישט פירן קיין טישן, און נאך אזעלכע זאכן, זיי האבן אים פשוט מצער געווען.

זיי זענען געווען אשכנזים, און פארביסענע מתנגדים.

*

ביים ייטב לב איז אויך אמאל געווען א מעשה, אז ער האט זיך געלאזט מאכן שטיוול, און דער שוסטער האט נישט ארויס געמומען די נעגל פון די שטיוול, און דער ייטב לב האט אריין געלייגט די פוס און ער האט זיך צושטאכן פון דעם, דער ייטב לב האט געמיינט אז ער האט עס בכוונה געטוהן (כי הי׳ לו כמה מתנגדים שידדו לחייו), האט ער געגעבן א... פארן שוסטער, נאכדעם האט ער זיך מיישב געווען אז ער האט עס נישט געמאכט בכוונה, און האט אים געזאגט ״איך בין דיך מפייס״, זאגט דער שוסטער ״איך בין נישט מוחל, נאר אז דער רבי וועט מיך קופן א הויז ועל איך מוחל זיין״, זאגט דער ייטב לב אז ער האט נישט צו געבן א הויז, זאגט דער שוסטער ״אז דער רבי וועט מיר קופן א הויז ועל איך מוחל זיין״, זאגט ער אים ווייסטו וואס ס׳שפילט יעצט א לאטערי, דא האסטו א מטבע, גיי קויפן א לאטערי, און אז דו ווערסט געווינען וועסטו קענען קויפן א הויז׳, איז ער געגאנגען און געקויפט א לאטערי, און האט געווינען און דעמאלטס האט ער זיך געקויפט א הויז.

*

דער ייטב לב האט געהאט א ברודער רבי נחום הערש פון דראהביטש, און דער ייטב לב איז געווען אין אוהעל אויפן ציון, ווען ער איז אוועק געפארן, איז דער ברודער אויך ארויף געקומען אויפן וואגן, און ער האט זיך נישט וויסנדיג געמאכט פון אים און האט אים נישט געהייסן זיצן, איז ער געבליבן שטיין און האט זיך נישט אראפ געזעצט, אזוי איז ער געפארן א שטיק צייט, ביז ער האט זיך אנגערופן עפעס אזא לשון ״פארוואס זיצסטו נישט?״, האט רבי נחום הערש אים געפרעגט ״דו האסט מיך נישט געזעהן ביז יעצט?״, האט דער ייטב לב געזאגט ״ניין, דער זיידע האט מיך באגלייט!״.

*

כ׳האב אויך געהערט אז דער ייטב לב איז געקומען פון דראהביטש צו ווערן רב אין סיגוט, אום שנת תרי״ח - קודם איז ער געווען אין גארליץ און נאכדעם אין דראהביטש, און נאכדעם אין סיגוט - קומענדיג האט ער זיך אפגעשטעלט אין אוהעל, און איז געגאנגען אויפן ציון פונעם ישמח משה, און אזוי איז ער געפארן ווייטער מיט די באהן.

דער קול ארי׳ איז געווען דעמאלטס א יונגערמאן, און האט געגעסן קאסט ביי זיין שווער אין אוהעל, און אז דער ייטב לב איז דארט אנגעקומען איז ער אויך מיט געגאנגען, און אז דער ייטב לב איז געגאנגען צו די באהן, איז ער געגאנגען באגלייטן צו די באהן, ער האט זיך נישט מיטגענומען קיין טלית און תפילין, און האט נישט געוואגט אינדערהיים אז ער גייט אוועק.

אבער אנקומענדיג צו די באהן, האט ער אויך געקויפט א טיקעט און איז מיטגעפארן – מ׳האט נישט געוואוסט אינדערהיים וואו ער איז נעלם געווארן, ער האט דאך גארנישט געזאגט – בקיצור, אזוי איז ער געפארן ביז סיגוט, שפעטער ווען ער איז אהיים געקומען, האט מען אים געפרעגט פארוואס ער איז אוועק געפארן אן דעם אז מ׳זאל וויסן פון דעם, האט ער געזאגט אז ער האט נישט געהאט בדיעה אוועק צו פארן, נאר ער האט באגלייט דעם ייטב לב צו די באהן ׳נאר ער האט געזעהן ווי דער ישמח משה פארט מיט, אויב אזוי פארט ער אויך מיט...׳.

*

מ׳דערציילט אז ווען דער ייטב לב איז געווארן רב, זענען זיך צוזאמען געקומען אסאך מענטשן (היינו למעמד ההכתרה), איז א מענטש געגאנגען אויף א בריק – נישט אזא גרויסער בריק – און איז אריין געפאלן אין וואסער, און ס׳איז געווען גענוג אזא וואסער ער זאל זיין אין א סכנה, אויף איינמאל זעהט ער ווי דער ישמח משה קומט און האט אים ארויס געשלעפט פון וואסער און ער זאגט ״פארשטער נישט די שמחה פון מיין אייניקל״.[18]

*

דער קול ארי׳ האט אלס יונגערמאן געגעסן קעסט אין אוהעל, ער איז געווען א איידעם אין אוהעל, און ער האט אפגעשריבן א קונטרס, ס׳איז געדרוקט אין קול ארי׳ (בשו״ת מסי׳ ה׳ עד סי׳ ט׳), א תשובה אויף ברכת המצות, האט ער עס אריין געטראגן צום ייטב לב, ער איז געווען דעמאלטס דארט דער רב, און ס׳איז געלעגן ביים ייטב לב אין שטוב, זיין שווער האט געהייסן רבי משה לייב גינצלער, און דעם אנדערן טאג איז זיין שווער געקומען צום קול ארי׳, און אים געפרעגט וואס האסטו געשריבן, וואספארא קונטרס האסטו געשריבן?, האט ער אים געפרעגט, פון וואנעט ווייסט דער שווער אז איך האב געשריבן?, האט ער אים געזאגט, איך האב מיך געהלומ׳ט איך זעה דעם ישמח משה, און דער ישמח משה זאגט מיר, כ׳האב דיך געראטן דו זאלסט אים נעמען פאר א איידעם, איך זעה אז כ׳האב דיך גוט געראטן, איך האב געזעהן ביי מיין אייניקל (מרן הגה״ק הייטב לב ז״ל) א קונטרס וואס ער האט געשריבן, א שיינער קונטרס. אזוי איז ער געווארן געווארן אז ער האט געשריבן א קונטרס.

ביים קול ארי׳ איז געווען א שטארקע חשיבות דער קונטרס, ווייל עס האט א הסכמה פונעם ישמח משה, דער ישמח משה איז געקומען מעולם העליון צום ייטב לב אין שטוב, און ער האט דאס דארט געזעהן, ס׳איז געדרוקט א לאנגע תשובה.[19]

*

דער ייטב לב איז דאך געווען א איידעם ביים טאלטשווער רב, טאלטשווא איז נעבן אוהעל, א קליין שטעטעל, כ׳בין נישט געווען דארט, ווייל ער ליגט דאך נישט דארט, נאר אין ארץ ישראל, אבער ווען מ׳פארט קיין אוהעל פארט מען עס דורך, ס׳איז דא א טעוועלע ׳טאלטשווא׳, דער ישמח משה האט געזאגט אז פון הימל האט מען אים מגלה געווען אז דער זיווג פאר זיין אייניקל דער ייטב לב איז דעם טאלטשעווער רב׳ס

---

16 זצוק״ל ליקח מפרי בטנו, ותהיה העיר כצאן בלא רועה, וגם כ׳ לרימונאב וגם הרב דסאנץ הפציר בו מאוד מטעם הנ״ל, אז קבל עליו הרבנות, ומנין החסידים הוא בחצר השני, ועתה נסע הרב לבית, והנה קול רעש מהפוחזים והמוסרים שמסרו בפני הקומידאט על ה׳ ועל משיחו, השי״ת יהיה בעזרנו ויתמו חטאים מן הארץ, וכל האפיקורסים והמוסרים כרגע יאבדו, ויעשה עמנו נסים לטובה״, עיי״ש באריכות.

16 בפנקס הקהילה באוהעל הובא מכתב מהייטב לב מיום כ״ט סיון שנת תר״ז לראשי הקהילה בנוגע למשכורתו, וע״כ משוער שגורש משם בסוף שנת תר״ז, כי בשנת תר״ט כבר הדפיס הייטב לב את הספר ישמח משה וחתם עצמו ״פה גארליץ״, שקיבל את הרבנות דשם ע״י מרן הגה״ק מצאנז בעל דברי חיים ז״ל.

17 ויש לציין לדברי השואל ומשיב שכותב בשו״ת (ח״ב סי׳ י״ט) שהייטב לב אמר על אנשי העיר גארליץ ״אנשי עירי נעשו לי אכסניא בשעת דחקי״, ואכן הייטב לב כיהן שם עד שנת תרט״ו שנת הסתלקותו של אביו רבי אלעזר ניסן.

17 כבר בתחילת בואו של מרן הייטב לב לאוהעל הי׳ לו עגמת נפש מצד ראשי הקהילה, ובס׳ הגה״ק בעל ישמח משה נעתק כתב הרבנות שניתן שמרן הייטב לב כאשר עלה לשרת בק״ק אוהעל אחרי פטירת זקינו מרן הישמח משה ז״ל, ואחר שכתבו י״ב סעיפים, הוסיפו עוד סעיף א׳ וז״ל: ״איזט נאך שטעהענדע פינף פונקטען צו פארשטעהען נעמלידן!, 1) הרב דארף בפני העמוד קיין מוסף דאוועגען - 2) אונטער קיינען פארוואנד קיין קמיע צו געבען הן בחנם והן במעות - 3) נישמאנדען קיין קוויטליך אויסצופאלגען - 4) בתוך הדרשה קיינען ניכט מקלל צו זיין או מבזה צו זיין הן בכלל הן בפרט - 5) ניכט לעגנער צו דרשנן אלס אין אונד האלב שטונד. ע״י שהתנו תנאים אלו גילו ראשי הקהילה את התנגדותם הגדולה לדרכי החסידות.

18 עיין בס׳ דרשות לחם שלמה-שימלויא שהגה״ק הקול ארי׳ סיפר שכשהייטב לב אמר האיינצוגם-דרשה באוהעל כשבא למלא מקום זקינו הק׳, הגיע א׳ מתלמידי היש״מ לאוהעל ועל אם הדרך עלה על גשר ונשבר ונפל למים, והיש״מ בא מעולם העליון והוציאו מן המים ואמר לו אל תפריע את השמחה של נכדי.

19 עיין בס׳ תולדות קול ארי׳ באריכות, ובמפתחות לשו״ת קול ארי׳ סוף סי׳ ט׳ ענין נפלא.

אגב, עיין בס׳ תולדות קול ארי׳ שהגה״ק בעל קול אריה ז״ל היה מתלמידי מרן החת״ס זי״ע ביום חתונתו שהיה בסיון שנת תר״א בק״ק אויהעל, המסדר הקדושין הגה״ק הישמח משה זי״ע שהיה מרא דאתרא, והיה כמה שבועות לפני הסתלקותו לחיי עוה״ב, ובקבלת פנים שהיה לפני החופה היה מנהג המקום שהחתן היה דורש בדבר הלכה, ואמר הישמח משה להחתן הקול אריה שידרוש ויאמר דבר תורה וחידוש מרבו מרן החת״ס זי״ע, הקול אריה ז״ל לא היה מוכן לזה ולא ידע כי כן הוא המנהג לדרוש, אבל ברוב חריפותו מיד פתח ודרש וקישר דברי רבו זי״ע שהיו חרותים על לבו, וכשסיים אמר לו הישמח משה זכות החתם סופר יגן עליך שתיכנס לחופה בשעטומ״צ.

טאכטער, האט מען עס אנגעטראגן און ער איז געווארן חתן.

ער איז געווען א גרויסער ארימאן, ער האט צוגעזאגט נדן כנהוג, אין יענע גאנצע געגנט וואקסט טרויבן, אוהעל, טאלטשוואוא, טאקיי, קערעסטיר, ליסקא, זיי זענען אלע בשכינות, קערעסטיר איז א האלבע שעה פון אוהעל, אונגארישע אידן האבן געהאנדלט מיט טרויבן, מ׳האט געמאכט וויין, און מ׳האט עס אוועק געטראגן אין די מרחקים און פארקויפט, אז מ׳האט עס פארקויפט אין די פרעמד, האט מען געדארפט האבן א בריוו פונעם רב אז דער סוחר איז פארלעסליך, זעהט אויס אז יענער איז נישט געווען אזוי פארלעסליך, האט דער טאלטשוואר אים נישט געוואלט געבן קיין בריוו, האט ער נישט געקענט פארקויפן זיין וויין, איז ער דאך געווען ברוגז אויפן רב, האט ער באשלאסן אז ער וועט נקמה נעמען.

איז ער אוועק געפארן קיין אוהעל צום ישמח משה, און איז אריין געקומען אזוי תמימות׳דיג, שלום עליכם פון וואו קומט איר? זאגט יענער פון טאלטשוואוא, פרעגט דער ישמח משה וואס מאכט דער מחותן, ענטפערט יענער ׳אה, אונזער רב, א תלמיד חכם, זיצט און לערנט, אבער א בלוטיגער ארימאן׳, זאגט דער ישמח משה, ער האט דאך צוגעזאגט נדן, זאגט דער איד,׳וואו און וואס נדן... ווי קען ער געבן, אפילו אז ער וועט פארקויפן זיינע קישענעס און די דאכענעס וועט ער מיטאמאל האלב האבן׳, אזוי האט ער געוואלט אנדרייען אזא מעשה אז מ׳זאל אפלאזן דעם שידוך, זאגט דער ישמח משה ׳אזוי? ער האט נישט, רוף אריין די רעביצין׳, ער האט אריין גערופן די רעביצין, און דער ישמח משה זאגט איר ׳דא איז דא א איד פון טאלטשוואוא און ער ברענגט א גרוס פונעם מחותן אז ער איז א גרויסער ארימאן און האט נישט און וועט נישט האבן, כ׳האב אים עשריבן א בריוו וועגן נדן, און ער האט נישט געענטפערט, כ׳האב נישט געוואוסט פארוואס ער ענטפערט נישט, יעצט זעה איך שוין פארוואס ער ענטפערט נישט, ווייל ער האט נישט, אויב אזוי פארוואס דארף מען צעגערן מיט די חתונה, ס׳איז דאך נישטא וואס צו ווארטן, זאל מען שרייבן פאר״ן מחותן אז מ׳קען שוין קובע זיין זמן החתונה׳, ס׳האט זיך אזוי געענדיגט מיט דעם איד פון טאלטשוואוא.

*

דער ייטב לב האט החתונה געהאט אין טאלטשוואוא, און איז געגאנגען וואוינען צום שוער, אז דער טאלטשוואער האט אהיים געוומען א איידעם אין שטוב, דארף מען דאך געבן א דירה, און ער האט נישט געהאט קיין געלט אויף א דירה, זיין הויז האט געהאט א בוידעם, איז געווען א לאך אין דאך, און א לייטער, און מ׳איז ארויף געגאנגען אין בוידעם, און בייטאג האט ער געלערנט מיט זיין שוער, ס׳איז געקומען ווינטער, ער האט נישט געהאט קיין האלץ צום הייצן, האט מען געוומען א דאכענע און מ׳האט זיך ארום געוויקלט און אזוי האט מען געלערנט.

*

דער ייטב לב פלעגט דערציילן פון די גרויסע קעסט וואס ער האט געהאט, האט ער געזאגט איין זאך האט ער געהאט פון זיין שוער, ס׳איז געווען ווינטער און מ׳האט געדארפט גיין אין די מקוה, ס׳איז נישט געווען קיין מקוה, איז מען געגאנגען צום טייך, און מ׳האט געדארפט אויפהאקן די אייז, האט ער קיינמאל נישט געדארפט אויפברעכן די אייז, ס׳איז שוין אלעמאל געווען אויפגעבראכן, דער שוער האט אים אלעמאל מקדים געווען, ווי פריה ער איז געקומען, האט ער נישט געדארפט שטיין אין די קעלט און אויפהאקן.

*

נאך א שטיק צייט זיין דארט איז ער געפארן קיין אוהעל באזוכן דעם זיידן, וועו ער איז אריין געקומען האט דער ישמח משה אים געפרעגט אין וואס האסטו עוסק געווען מיט דיין שוער אין תורה, און דער ישמח משה איז שטארק נתפעל געווארן פון זיין שמועס אין לערנען מיט אים, און נאכדעם האט ער אים געזאגט ער זאל גיין שלום געבן פאר די באבע, איז ער געגאנגען, און ווייל ער איז געזיצן דארט אין טאלטשוואוא אזוי (בעוני ובדחקות וקור) האט זיך דערקענט אויף זיין פנים, ער איז געווארן בלאס און אביסל מאגער, וועו ז׳ האט אים געזעהן איז ז׳ אריין געקומען צום ישמח משה און געזאגט ׳קוק אן – ז׳ האט אים אנגערופן ביים נאמען – אונזער זלמן לייבעלע, ער זעהט אזוי שלעכט אויס׳, האט דער ישמח משה געזאגט ׳איך וייס נישט וואס דו ווילסט, כ׳האב געדעדט מיט אים אין לערנען, און כ׳האב געזעהן אז ער זעהט פיין אויס׳, למעשה מיט די צייט איז ער צוריק געקומען וואוינען צום זיידן.[20]

*

פאר״ן ייטב לב איז געווען רב אין סיגוט רבי יוסף שטערן (נפטר ביום שושן פורים שנת תרי״ח), ער איז געווען א קאסובער חסיד, און די ראשי הקהילה אין סיגוט זענען געווען משפחת כהנא, ר׳ קלמן מיט די משפחה, זיי זענען געווען צאנזער חסידים, און דער ייטב לב איז געווען א מחותן מיטן דברי חיים, האבן זיי נישט געוואלט אז דער רב זאל זיין א קאסובער חסיד, ענדערש האבן זיי געוואלט א צאנזער חסיד.

דער ייטב לב האט געזאגט אז זיי האבן אים געברענגט, וויל דעמאלטס איז אוועק ר׳ שמואל זאנוויל כהנא, ער איז געווען אבי כל משפחת כהנא, און דער ייטב לב איז געווען דעמאלטס אין די געגנט, און זיי האבן אים ערופן ער זאל מספיד זיין, און ער האט געזאגט זייער א שיינעם הספד, און דאס איז דעמאלטס געפעלן פאר די שטאט, אזוי האבן זיי אים געברענגט,[21] זיי האבן נישט געהאט די וויזשניצער מנהגים, ס׳איז זיי נישט געגאנגען אין לעבן די זאכן.

אין קאסוב – דעמאלטס איז וויזשניץ געווען קאסוב – זיי האבן געהאט אויף אחרון של פסח אנדערע כלים אויף געבראקס, וועו דער ייטב לב איז געקומען קיין סיגוט און האט געזעהן אז ס׳איז דא חסידי׳שע אידן וואס האבן אזא חומרא, האט ער געהייסן מ׳זאל ביי אים אויך האבן אנדערע כלים, כאטש ער האט נישט געהאט ביז יעצט, און האט געזאגט אז ס׳איז דא אין שטאט אידן בעלי בתים וואס האבן א חומרא, טארן זיי נישט זיין פרומער פונעם רב.

זיי האבן אויך געהאט א חומרא אז זיי האבן נישט געגעסן פיש אום פסח, אבער דאס האט דער ייטב לב נישט געוואלט אנגעמען, ער האט געהייסן מ׳זאל פארהענגען די פענסטער׳ס מ׳זאל נישט זעהן אז ער עסט פיש אום פסח.

עד כדי כך... מ׳זאגט אז דעם סדר האט ער נישט געפראוועט אין בית המדרש וויל ער האט געגעסן פיש.

מ׳זאגט אויך אז דער מנהג פון ציילן ספירה נאך עלינו [שאף שהישמח משה נהג לספור ספירת העומר לפני עלינו, אך הייטב לב כשעבר לגור בעיר סיגעט שינה מנהגו מחמת כי תושבי המקום נהגו כן]... אין צאנז האט מען אויך געציילט פאר עלינו.

*

איידער דער ייטב לב איז אנגעקומען קיין סיגוט האט מען פארקויפט אויפן זעלבן פלאץ אלע סארט פליישן, אז ס׳איז געווען כשר האט מען עס פארקויפט אלץ כשר, און אז ס׳איז געווען טריפה, האט מען עס פארקויפט אלץ טריפה, אינדערהיים האט געהייסן א ׳יאטקע קלאץ׳ וואו מ׳האט געהאקט די פלייש, מ׳האט געהאקט אויף דעם האלץ די כשר׳ע פלייש, און אויך די טריפה׳נע פלייש.

וועו דער ייטב לב איז געקומען קיין סיגוט, האט ער געהייסן עס אפטיילן (הבשר טריפה מהבשר הכשרה), ס׳טאר נישט זיין צוואמען, און אויף דעם האט ער געהאט א מחלוקה אין שטאט פון די קצבים, דאס פייער פון די מחלוקה איז געווען ׳מ׳דארף זיין בעסער פון פריער? ביז היינט איז דען נישט גוט געווען? מ׳טאר נישט מחמיר זיין מער ווי פריער!׳ - כ׳הער עס אזוי גוט דא... - אין ייטב פנים איז דא א דרשה וואו ער רעדט פון דעם ברמיזה, איבער דעם וואס מ׳זאגט ׳ביז היינט איז נישט גוט געווען? פארוואס דארף מען מחמיר זיין?׳, און ער זאגט ׳יא׳, ס׳איז אין ייטב פנים אין א שבת הגדול דרשה (מאמר דורש טוב, אות יב).

פון די מחלוקה איז פארבליבן א זכר אין ייטב פנים.[22]

---

20 עיי״ בס׳ מראה אש (אות פ״ב) שהמחבר שמע בעצמו את הסיפור מאת הגה״צ מקאלבסוב שסיפר שפע״א התאונן בפני אביו שאין לו פרנסה והוא אוכל לחם צר ומים לחץ, ואז סיפר לו אביו הק׳ באיזה דחקות הוא היה חי אצל חותנו הק׳, ומעתיק תוכן השיחה באריכות.

21 ובתו״ד אמר לו הייט״ל ...הלכנו תחת הקרח בחצי הלילה, וכשחזרנו לא היה עצים לעשות אש להחם, וישבנו בתוך המיטה חותני מצד אחד ואני מצד אחר, ובידי היה המעטשיל עם השמן, ועסקנו בתורה עד הבוקר, ואח״כ הלכנו להתפלל וכשחזרנו אכלנו על סעודת שחרית א איינגעבראטענע יאך, ובערב אכלנו מעט תפוחי אדמה עם מלח, ואם הייתי מספר לזקיני לא היה מניח לי להשאר שם... עיי״ש.

בספר אוצרות ייטב לב שי״ל כעת (מכתב קא) נדפס מכתב שכתב מרן הייט״ל ביום י״ב אב תרי״ח, להממשלה בנוגע רבנותו בעיר סיגוט, וזה הי׳ שבוע אחר פטירת רבי שמואל זאנוויל הנ״ל.

22 עי׳ בייטב פנים (לשבה״ג מאמר חרש טוב, אות יב) שכתב וז״ל: על דרך דכתיב (ויקרא יח, ל) ושמרתם את משמרתי, עשו משמרת למשמרתי (יבמות כא:), וזה נוהג בכל דור ובכל עת אם יש לחוש שלא יכשלו בני ישראל באיסור נבילה וטריפה, אפילו מכח שגגה שמוכרין טריפות וכשרות במקולין אחד, אזי צריך לעשות משמרת וסיג לזה לתקן

ס׳איז געווען אזא איבערקערניש אינעם שטאט, און מ׳האט אים אזוי טעראדעזירט און מ׳האט אים אויסגעבראכן די פענסטער׳ס, זיי האבן געווארפן שטיינער, דעמאלטס האט דער ייטב לב געזאגט אויף א וועדטל - וועו מ׳האט ענעמען א שטיין און מ׳האט געזעהן אז דער שטיין איז גרעסער ווי דער לאך אין די שויבן, און מ׳האט נישט געקענט פארשטיין ווי אזוי עס איז אדורך געגאנגען, האט דער ייטב לב געזאגט - פארוואס פארשטייט עטץ נישט? ס׳איז געווען אסאך קליינע שטיינדעלעך, התחילו האבנים מריבות זו עם זו, יעדע שטיין האט געזאגט עלי יניח צדיק את ראשו, איך וויל פליען פאר׳ן רב אין קאפ, האט דער אויבערשטער געמאכט פון זיי איין שטיין...[23]

די פלא פון די מעשה אז ער האט צוזאם געקליבן די אלע שטיינער וואס די קצבים האבן אריינגעווארפן, און ער האט עס אוועק געלייגט, און שפעטער וועו ער האט געבויט א נייעם בית המדרש, האט ער די שטיינער אריינגעלייגט פאר א אבן הפינה פאר׳ן בית המדרש.

*

וועו ער איז געקומען קיין סיגוט האט ער געהאט אסאך גוטע פריינד אין שטאט, אבער די כהנא׳ישע זענען שפעטער געווארן שונאים, לעת זקנותו האט ער געהאט עגמת נפש פון זיי.

דעמאלטס איז דאך געווען די טיילונג (במדינת אונגארין, בין קהילות הארטאדאקסין לקהילות הנעלאגן), און דער מהר״ם שיק האט געמוטשעט דעם ייטב לב אז סיגוט זאל זיך אויך אנשליסן אין די קאנצעליי (אף שלא היה באונגארין רק במחוז מארמארוש שבראמעניא), און זיי (משפחת כהנא) האבן נישט געוואלט, און דער ייטב לב האט עס נישט געקענט אדורכפירן, דער ראש הקהל האט נישט געוואלט, דערציילט מען א מעשה, אז דער ייטב לב האט געלופן א אסיפה גאנץ קהל, און האט געבעטן אז מ׳זאל שטימען צו דעם, ס׳האט געמוזט דורכגיין לעגאל, מ׳האט געלופן א ענגעראל פארזאמלונג.

ביי די אסיפה האט מען געלופן די פייער-לעשער׳ס און דאס האט געמאכט א טומל, און דער ייטב לב איז ארויס געגאנגען און געווייגט ׳כ׳האב מיך דאס דערלעבט אויף דער עלטער...׳.

דעמאלטס – דאס איז געווען בערך שנת תר״מ - איז פריי געווארן אין מונקאטש דאס רבנות - דאס איז געווען פאר רבי שלמה׳לע (הגה״ק בעל שם שלמה ז״ל בנו של הגה״ק רבי אלעזר מלאנצהוט ז״ל מח״ס יודעי בינה שהיה בנו של הגה״ק הרבי ר׳ צבי אלימלך מדינוב בעל בני יששכר ז״ל) איז געווארן רב אין מונקאטש, ער איז דעמאלטס געווען רב אין סטריזשוב (שימש שם ברבנות כ״ה שנה) - מונקאטש איז דאך געווען א חסידישע קהילה, זענען זיי געקומען מיט א קאנסוס (כתב רבנות) צום ייטב לב, אבער ער האט זיי אפגעזאגט.

האבן זיי וויטער געשיקט ׳שלוח שרים רבים ונכבדים׳ מיט א קאנסוס, און ער האט נישט געצויגן, האבן זיי געזאגט, ׳רבי, די גאנצע שטאט ווארט דעם רבי׳ן, האט דער ייטב לב געעמטפערט, ׳אויב אזוי, ווייס איך שוין נישט צו גיין׳. און ער האט זיי מסביר געווען, ׳וועו איך בין געקומען קיין סיגוט, האבן מיך די כהנא׳ישע געברענגט, און רבי משה ארי׳ (פריינד זצ״ל, הראה״ק דק״ק סיגוט) איז מיר געווען א קעגענער, און איז אפילו נישט געקומען שלום געבן, שפעטער האט זיך דאס איבערגעדרייט, רבי משה ארי׳ איז מיר געווארן א גוטער פריינד, און די כהנא׳ישע זענען מיר קעגענער׳ס, יעצט אז מ׳זאגט אז די גאנצע שטאט ווארט מיך אפ, אויב אזוי ווער וועט מיך בליבן א גוטער פריינד...׳.

און ער האט זיי מייעץ געווען מ׳זאל נעמען רבי שלמה׳לע - ער איז געווען מיט אים א מחותן, ווייל זיין זוהן רבי משה לייב סטריזשובער איז געווען א איידעם ביים גארליצער רב, און דער גארליצער רב איז געווען א איידעם ביים ייטב לב, איז ער דאך געווען א מחותן מיטן ייטב לב - אזוי האט ער מציע געווען מ׳זאל אויפנעמען רבי שלמה׳לע פאר רב אין מונקאטש (ושימש שם ברבנות עד יום פטירתו כ״ח סיון תרנ״ג, והשאיר אחריו בנו מ״מ הגה״ק בעל דרכי תשובה ז״ל).

וועו דער ייטב לב איז נסתלק געווארן (ו׳ אלול תרמ״ג) און מ׳האט געדארפט אויפנעמען דעם קדושת יו״ט (עפ״י צוואת אביו מרן הגה״ק הייטב לב ז״ל כידוע) איז געווארן א ביטערע מחלוקה, און מ׳האט זיך צוטיילט, און ס׳איז געווארן צוויי קהילות.

*

׳סיגוט׳ האט זיך אויך שפעטער צוגעשטעלט [לקהילות הארטהאדאקסין, אף שלא היו באונגארין רק במחוז מארמארוש שבראמעניא].

מ׳זאגט נאך, אז דער ייטב לב האט מלכתחילה געהאט ספיקות צי ער זאל זיך צושטעלן, און דער מהר״ם שיק האט אים געבעטן ער זאל זיך צושטעלן, און ער האט אים געזאגט ׳וועו איר וועט וועלן, וועט איר שוין נישט קענען׳, און שפעטער איז טאקע אזוי געווען, וועו דער ייטב לב האט געווארט, האט ער נישט געקענט, ער האט געהאט פון דעם גרויס עגמת נפש, און טאקע כל ימיו האט ער עס נישט געקענט אדורך פירן,[24] נאר דער קדושת יו״ט האט עס צום סוף אויסגעפירט, ס׳איז געווען א גרויסע מחלוקה דארטן, און ס׳האט זיך צוטיילט די קהילה, און א האלבע קהילה האט זיך צוטיילט.[25]

---

23 עי׳ בשו״ת דברי יואל (סי׳ ל״ד סעיף ד) וז״ל: וקדושת זקיני בייט״פ בדרשות לשבה״ג אות י״ב כתב באמצע הדרשה וזלה״ק: צריך לעשות משמרת וסיג לתקן מקולין מיוחד בכשרות ואיש נאמן עומד על גביהן להשגיח על זה בעין פקיחא שיהיה הכל כדת גם בעניני ניקור ודומה לזה בענין הדחה תוך ג׳ ימים, ולא תאמר הלא לא כדורות הראשונים דורות האחרונים, ובימים הראשונים היו טובים ויראים יותר, ומה נשתנה היום לתקן ולחוש על מה שלא חשו הראשונים וסמכו על חזקת כשרות, דזה אינו דתשובתו בצדו בשביל שהדורות הראשונים היו הכל יראים ושלמים וחרדים לדבר ה׳ עד שלא היה ראוי לחוש על שום אדם אפילו מכשול שוגג, לא כן עתה כי המצא תמצא מבני עמנו אשר לא כן ועניני מלאכת הבשר לכל מסור, מ״פ אפילו מה שאכלו אבותינו הראשונים ראוי לנו שלא לאכול כי אם בעשות משמרת וסיג וגדר שיהיה כשר בודאי בלי שום ספק, עכלה״ק יעו״ש שהאריך עוד. ודרשה זו אמרה בעת אשר העמיד מקולין בסיגעט אשר ממש מסר נפשו על הדבר כי הקצבים השליכו עליו בלילה לתוך ביתו בדרך החלון אבן גדולה כדי להמית ר׳ל וניצל כמעט בדרך נס, גם בעיר ה׳ לו כמה מתנגדים בזה כי היו הרבה קלי הדעת וכדומה, אבל הוא לא נח ולא שקט בכל זאת עד שעלתה בידו להעמיד משגיח כראוי עד היום הזה...

אגב, תשובה זו כתב רבינו ז״ל לכ״ק הגה״צ מציעשנוב ז״ל הי״ד (חתן אחיו מרן הגה״ק העטי חיים ז״ל) [דודו של מרן רבינו שליט״א וגם דודו של הגה״צ אבד״ק ציעשנוב שליט״א]

24 מרן הייטב לב עשה פעולות שגם קהילתו עיר ואם בישראל סיגעט יכנס בברית הארטאדאקסן כשאר קהילות קודש, אבל לא עלתה בידו, כי כבר היו אז כמה פושעים ומחללי שבתות שעמדו לשטן לו, וגם כמה אנשים וחסידים שונים תושבי העיר אשר התנגדו לזה מטעמים ונגיעות שונות, בשנתו האחרונה עלי אדמות עשה במסע״פ כמה אסיפות להקהיל את הקהל לקבל את התקנות, אבל הפריצים עזי הפנים התחצפו נגדו, ועשו להם תקנות אחרות אשר הם נגד התוה״ק, והי׳ להייטב לב עגמת נפש וצער גדול, וקודם פטירתו לקח את השטאטוטן (תקנות) שנעשו ע״פ פקודתו והוסיף עליהם בכתב יד קדשו לבקש שיקבלו כולם את השטאטוטן ויכנסו לברית הארטאדאקסין וז״ל: השטאטוטן אשר יוצע לפניכם המה עשוים ע״י עושי רצוני לפי דעתי ועצתי כי נכונים באמת וישר, וכל איש אשר יראת ד׳ נוגע ללבו יכתוב ידו ויסתפח להשטאטוטן אלו כי המה חיל וחומה נשגבה לכלל ישראל ועירנו בפרט, ע״כ אחי וידידי נא ונא בל תעשו אגודות אגודות ומחלוקת, רק כולכם בפה אחד כאיש אחד תקבלו באהבה את השטאטוטן אלו שנתקנו כפי רצוני וחתמתי שמי עליהם, אוהבכם הנאמן יקותיאל יודא טייטלבוים.

25 אחר פטירת הייטב לב ז״ע ביום ו׳ אלול תרמ״ג, כאשר עבר הנהגת העיר לידי בנו מרן הקדושת יו״ט, מילא את רצונו של אביו הק׳ שציוה לפני הסתלקותו, ושלח תיכף את השטאטוטן להממשלה להודיע כי נתקבלו שטאטוטן אלו בעיר סיגעט ונכנסו לחברת הארטהאדאקסין כשאר ערי וקהילות אונגארין, וביקשו את הממשלה לאשר את התקנות וליתן להם תוקף עפ״י חוקי הממשלה, ראש הלשכה ר׳ יצחק רייך ז״ל תמך בכל כחו את מרן הקדיו״ט, ואף נסע לשבת שירה להסתופף בצל מרן הקדיו״ט, ואז בעת עריכת השלחן אמר הקדיו״ט פי׳ על הפסוק התיצבו וראו את ישועת ה׳ אשר יעשה לכם היום, אמר דמלכותא דרקיע כעין מלכותא דארעא, ומדרך המלכות כשעושים איזה חק או חותם המלך את שמו על החוק ואחר כמה שבועות יוצא החוק החדש בפועל ומחייב את כולם לציית לזה, משום שלוקח קצת זמן עד שמגיע לכל הפקידים, אבל מאת המלך יוצא החק הרבה זמן טרם שיוצא החוק לפועל, וכמו״כ בדינא דמלכותא שאנו צריכים רחמי ה׳ שהשי״ת יעזור לנו שנשא חן וחסד בעיני המלוכה שיסכימו ויחתמו את הבקשה ששלחנו להם, ואף שעדיין לא נדע את דבר המלוכה בענין זה אבל ישועת ה׳ כהרף עין והקב״ה ברוב רחמיו וחסדיו ישלח לנו עזרו מקודש עוד היום, אף על פי שהדבר לא יגיע לנו רק בעוד זמן מרובה, וזהו פי׳ הפסוק התיצבו וראו את ישועת ה׳ שיהי׳ לנו כאשר יגיע לנו כתב הממשלה בעוד זמן מרובה, אשר יעשה לכם היו״ם, אבל את הישועה יעשה לנו עוד היום, רק אנו צריכים לחכות זמן עד שנראה את הישועה שעשה לנו השי״ת, והנה כאשר גזר כן הי׳ וביום שביעי של פסח שקורין בו את הפסוק התיצבו וראו את ישועת ה׳ וגו׳, הגיע הידיעה מהממשלה שנתקבלה

*

דער זיידע דער ייטב לב האט נישט געוואלט האבן קיין גבאי, ער האט געהאט א הויז בחור וואס האט אים משמש געווען, און די בחורים האבן זיך כסדר געטוישט, נישט קיין קביעות׳דיגער גבאי, אזוי איז דאס געגאנגען.

ער האט געזאגט א ווערטל אויף א גבאי. אינדערהיים איז געווען א ציגיינער וואס האט געהאט א בער, ער פלעגט ארומגיין מיטן בער, דער בער איז געווען געלערנט צו טאנצן, און ער האט געברענגט דעם בער אין שטאט, יעדער האט געצאלט געלט פארן ציגיינער דער בערן טרייבער, און דער בער האט געמאנצט און דער עולם האט הנאה געהאט, און דאס איז געווען זיין פרנסה, האט ער געזאגט אויף די גבאים אז זיי זענען ווי די בערן טרייבער, זיי ווילן מאכן געלט נעמען זיי דעם רבי׳ן אז דער רבי זאל טאנצן, און זיי וועלן האבן פרנסה, האט דער ייטב לב געזאגט אז ער וויל נישט האבן קיין גבאי׳ן.

שפעטער האט ער געהאט א בחור וואס האט אים משמש געווען, ער האט געהייסן אשר, ווען ער האט חתונה געהאט האט ער געבעטן פונעם ייטב לב אז ער וויל בלייבן אויך נאך די חתונה, האט ער איהם ערלויבט, און ער איז טאקע געווארן דער גבאי, ר׳ אשר גבאי (הרה"ח ר׳ אשר ישעי׳ שוואריז ז"ל), און ער האט געזאגט "איך קען אים, אשר וועט נישט מאכן אז ער זאל זיין דער ציגיינער און איך דער בער"...

דער ייטב לב האט זיך אויסגענומען מיט איהם אז ער זאל קיינמאל נישט זעהן אז ער זאל פארן ערגעץ אויף א שבת. וויל געווענליך דער גבאי וויל מאכן פרנסה דרייט ער אן אז מ׳זאל רופן דעם רבי׳ן אויף א שבת, דאס האט ער נישט געוואלט.

דער ייטב לב האט זייער געגליכן דעם ר׳ אשר. ער האט אים ערופן "מיין אשר", ער האט אמאל געזאגט פאר א איד "איך וויל מיך משדך זיין מיט דיר", יענער איז געבליבן שטיין ׳דער רבי וויל זיך מיט מיר משדך זיין?׳ האט ער געזאגט ׳איך מיין צו זאגן מיט מיין אשר׳.[26]

*

כ׳האב נאכגעהערט פון רבי אברהם ווערצבערגער וואס האט עס נאכגעזאגט צי פון זיין שוויער צי פון זיין זיידן, אז דער ייטב לב האט געזאגט יום כיפור בינאכט ביים דאוונען ׳אל נא תשת עלינו חטאת, אשר נואלנו מ׳האמיר זיך באנארישט (אזוי האט ער געזאגט, מיט א ר״ש, א שטארקער גאליציאנער ר״ש), ואשר חטאנו און מ׳האמיר געזינדיגט׳.

רבי פרץ לעפקאוויטש האט מיר דערציילט אז דער באגאדער רב (הגה"צ ר׳ שלמה לייב ווייבערגער ז"ל) האט געלערנט ביים ייטב לב, און האט זיך געזעגנט פונעם ייטב לב און האט געוואלט אהיים געפארן אויף ראש השנה, האט אים דער ייטב לב געזאגט (בגודל ענוותנותו) ׳געזינדיגט האבן מיר אינאיינעם, און תשובה טוהן פאהרסטו דיך אהיים?!׳ (ע״י בספרו נפלאים מעשיך ח״ב).

דאס ענייות און שפלות רוח פונעם ייטב לב, ס׳איז הפלא ופלא דאס צובראכנקייט. זיין ספר איז אויך שטארק געבויט אויף מדת ענוה.[27]

*

אין ייטב לב איז אויך דא א תורה איז פרשת בא וואס ער ברענגט פון זיין איידעם ראזוואדאוועך רב.[28] .

ער שרייבט אויף אים ׳חתני הרב הקדוש׳.[29]

דער ראזוואדאוועך רב האט חתונה געהאט בחייו פונעם ישמח משה, ער האט נאך געגעסן קאסט ביים ישמח משה. ווען ער איז געזיצן דארטן - אין אוהעל - במשך פון די פאר וואכן, האט ער באשלאסן אז ער וויל באקומן דאס לעדל פונעם ישמח משה [שמש היו מונחים הקמיעות],[30] **האט ער זיך אמאל ארייגעזאכאפט אינעם צימער פונעם ישמח משה, און געעפנט דאס לעדל, און דארט איז געליגן קמיעות, און האט געזהן אז די קמיעות לעבן, די אותיות האבן א חיות,**[31] **אזוי ווי ער האט געעפנט דאס לעדל האט ער אויפאמאל געהערט ווי דער זיידע איז געקומען - וויל דער ישמח משה האט מרגיש געווען אז ער נישטערט דארט - און אים געזאגט, ׳דו ביזסט נאך צו יונג צו דעם׳.**

כ׳האב געהערט פונעם טאטן ז"ל, אז ער (הגה"ק מראזוואדאוו ז"ל) האט באקומען א גרויסן פחד פון קמיעות דורך די מעשה.

הצעת הקהילה בסיגעט לטובה לצדו של מרן הקדיו"ט זי"ע [ועי׳ בשו"ת דברי יואל (סי׳ קפ"ד) במכתבי קודש של מרן הגה"ק הקדושת יו"ט ז"ל בענין זה, ועי׳ שם עוד בס׳ נ"ט אות ז׳ ד"ה אמנם, ועי׳ באבני שוהם לכ"ו אב (עמ׳ ק"ט-ק"ס) מה שדיבר בקדשו מרן רביה"ק בעל ברך משה בענין זה].

26 הרה"ח ר׳ אשר שוואריז ז"ל נודע בין החסידים בשם ר׳ אשר גבאי, אשר זכה לשמש את עצי התמרים ה"ה הייטב לב, ואת הקדושת יו"ט, ואת העצי חיים, וגם הי׳ עוד שתי שנים משב"ק אצל הגה"צ ר׳ זלמן לייב אב"ד סיגוט הי"ד, מנוח"כ הוא אצל פתח האוהל של רבותינו בסיגעט ע"פ בקשתו, כי אמר כשם שעמד אצל הפתח אצל הצדיקים בחיים חיותו, כך רוצה לעמוד אצל הפתח לאחר פטירתו, גם על מציבתו ציוה לחרוט אך ורק את חשבון השנים אשר שימש בקודש אצל כל אחד ואחד מרבותינו, ומספרים על הגה"ק מביקסאד זי"ע שבכל פעם כשבא להשתטח על קברות רבותיה"ק, ניגש מקודם אל קברו.

27 עיין בס׳ נפלאים מעשיך (ח"ב עמ׳ כ"א) שמביא בשם הגה"צ מבאגאד זצ"ל ששמע מהבעח"ס עשר אורות שהיה מתלמידי הייטב לב, והיה ברוך הכשרונות ומושלם מאוד, וברבות הימים נתמנה לרב בא׳ מערי גאליציע ונכנס אל רבו הק׳ לקבל ממנו ברכה, וגם ביקש ממנו הדרכה לדעת את הדרך אשר ילך בה, והרה"ק ישב עמו שעה ארוכה והדריך את תלמידו בעצות ואופנים שונים איך להתנהג בעניני הנהגה והוראה.

ובתוך הדברים אמר לו הייטב לב דע, שאני מכיר עיירות גאליציע מקרוב (כי הוא היה רב בסטראפקוב שבמדינת גאליציע) ושם דרים בכל עיר מינים ממינים שונים, חסידי דזיקוב וחסידי בעלזא וכו׳, וחסיד זה נוסע לרבו על חג הסוכות, והשני נוסע לרבו על ראש השנה וכדומה, וכמובן שאתה בתור רב העיירה תאוה נפשך שישארו אצלך לימים טובים (עון דו ביז ט דאך א גוטער בעל דרשן און א גוטער בעל תפילה, וועפסטו דאך א וואדאי וועלן אז מען זאל בלייבן ביי דיר איוף ימים טובים), אבל ואת אגיד לך, שאל תתערב כלל בזה כי יצמח מזה מחלוקת גדולה, ותעורר עליך ריב ומדון.

ועוד אמר לו הרה"ק - ותדע נאמנה שזה שדברי נשמעין בכל מקום, הוא משום שכשאני רוצה לתקן איזה דבר או לצוות איזה ענין אני מעיין מקודם בדבר, ואם אני רואה שממילא לא ישמעו לדברי אז איני אומר כלל, ועוד כי מעולם ידעתי בתוך תוכי שאני באמת כלום, וחזר על דבריו ׳און איך בין טאקע גארנישט׳, וכך הירבה לומר לו הדרכה.

וסיפר, שבאותו שעה שהרה"ק הייטב לב אמר ׳איך בין טאקע גארנישט׳ בצבץ ועלה ממנו גודל שברון לבו, עד שאותו תלמיד עמד משתאה מחריש לדעת שאותו רב המדינה ומנהיג עדה לאלפים שבור לרסיסים בגודל ענוות צדקו.

וכן ראה מש"כ המחבר עשר אורות בקונטרסו כתבי צדק שבו הדפים שנים עשר מכתבים ממרן הייטב לב, ששם הקדים לתאר מקצת מגדולת רבו מרן הייטב לב ומידותיו הק׳, עיי"ש

28 ועיין בס׳ שיח זקנים (ח"ב עמ׳ צ"ג) שפע"א אמר הייט"ל באמצע דרשת כל נדרי: איך האב דאך שוין א ווייסע בארד ולא עשיתי עדיין מאומה, ולבנים אומרים לנו עשו, ואח"כ אמר אונז האב מיר יא אויפגעטוהן, עשיתי שלום בהרבה עיירות שהיו שם מחלוקת, אתם יודעים למה, ווייל איך בין גארנישט, איך קען גארנישט, וע"כ היו דברינו נשמעים.

וו"ל: "מחתני הרב הקדוש בנש"ק המפורסים מוה׳ משה הורוויץ אבד"ק ראזוואדאב... עד כאן דבריו דפח"ח".

29 ע׳ בייטב לב (פרשת בא) עה"פ ולא יראה לך חמץ ולא יראה לך שאור וגו׳ (שמות יג,ז), שכותב שם בזה"ל: "ומפי חתני הרב הצדיק הקדוש המפורסם בישראל גדול שמו מו"ה משה הורוויץ נ"י אבד"ק ראזוואדאב בהיותו בימי נעוריו סביב לשולחני", עיי"ש.

30 כידוע שמרן הישמח משה היה מרבה להשתמש בנתינת קמיעות, ועיין בקובץ כרם שלמה (ניסן שנת תש"מ) מכתב שכתב הישמח משה להגאב"ד טשעניגער ובתו"ד כותב לו: ...והנני שולח לו קמיע אחת אשר לפי מיעוט וקוצר ידיעתי ראוי שתועיל מאוד מאוד לרפואה ברחמי שמים...

ובס׳ תהלה למשה מובא שפע"א גילה מרן הישמח משה לנכדו מרן הייטב לב כי זה דמסתיר כח פעולותיו ותפילותיו בנתינת קמיעות, יען כי מידת הענווה ושפלות רוח הוא מוטבע בטבע במשפחתו מדור דור אשר יסלדו מכל פרסום ויוהרא והוא אינו יכול להשיב פני הבאים אליו ריקם, על כן הוא מסתיר כח תפילותיו ופעולותיו בשמים באיצטלא של קמיעות.

וידוע שהרה"ק השר שלום מבעלזא זי"ע הי׳ מתנגד מאוד לנתינת קמיעות ואמר פע"א דרק המגיד הק׳ מקאזניץ הי׳ יכול ליתן קמיעות כי לא הי׳ בן אדם כלל, נענה לו הרה"ק רבי שלום מקאמינקא ואמר דגם הרב מאוהעל אינו בן אדם ויכול לתת קמיעות והוסיף דראה בעיניו איך שקמיע של הרב מאיהעל יש לה חיות והולך על ידו של אדם מלמטה למעלה.

וסיפר הרב הגאון רבי משה שטערן ז"ל מדעבערצין, שפע"א הגיע איזה רב לרביה"ק בעל דברי יואל ז"ל וסיפר לו עובדא אחת מני רבות מעניני הקמיעות של הישמ"מ, אשר עובדא זו היתה מקובלת אצלו מאבותיו הקדושים, אשר כוחו של רבינו הישמ"מ בפעולת הקמיעות היתה בחתימת שמו הק׳ על הקמיע, ולאותו רב היתה זאת פליאה עצומה איך ששם האדם יש בו כח גדול עד כדי כך, נענה לו רבינו "וואס איז דען די פלא, מלאכים און שרפים האבן געציטערט פארן זיידנ׳ס א וואורט".

31 וכידוע סיפר כ"ק רבינו הק׳ בעל דברי יואל זי"ע שהי׳ לו למרן הישמח משה ׳סופר׳ שהי׳ כותב לו הקמיעות, והיש"מ היה אומר דכשהסופר כותב הקמיע עדיין אינו כלום, אלא כשאני לוחש עלי׳ (באשפריך) אני נותן בה חיות. וכן יסופר שהי׳ לו למרן הישמח משה שולחן מיוחד מלא מקמיעות וכשהיו מבקשים ממנו קמיע הי׳ פושט ידו והקמיע היתה מתקרבת עצמה לתוך ידו.

דער ייטב לב האט אויך געגעבן קמיעות[32] - נישט אזויפיל ווי דער ישמח משה, אבער ער האט אויך געגעבן קמיעות[33] - און ער האט זיך געבעטן בײם שוועך ער זאל נישט געבן קמיעות, ווײל ער האט מורא געהאט, און ער האט געזאגט, 'אז דער שוועך גיט קמיעות קען איך נישט קומען צום שוועך', און ער איז נישט געקומען קיין סיגוט, ווײל דער שוועך האט געגעבן קמיעות, און ער האט מורא געהאט דערפון.[34]

כ'האב אזוי געהערט פונעם טאטן אז דער ראזוואדאוועך רב איז קיינמאל נישט געקומען קיין סיגוט ווײל דער ייטב לב טיילט קמיעות.

כ'האב געהערט אז דעם ייטב לב'ס רעביצין איז געפארן קיין ראזוואדאוו צו א חתונה, און זי האט מיטגענומען איר קינד רבי משה יוסף דער שפעטערדיגער אוהעלער רב - ער איז נאך געווען א יונגל - קיין ראזוואדאוו, און מן הסתם איז קיין באהן נישט געווען ביז אהין, און מ'האט געדארפט צופארן מיט א וועגעלע. אונטערוועגנס האט זיך צובראכן דאס וועגעלע, און זיי זענען געבליבן אונטער ראזוואדאוו, איז געווארן א פראבלעם ווער ס'זאל פארן אין שטאט אריין ברענגען א אנדערע וועגעלע, אלץ הל' יחוד, בקיצור, דער בעל עגלה מיטן קינד זענען אריין געפארן אין שטאט אריין, און זי איז דארט געבליבן אליינ'ס, און זי האט געבעטן אז אזוי ווי ס'האט זיך פארשלעפט זאל ער גיין זאגן אז מ'זאל ווארטן אויף איר מיט די חופה.

דער אוהעלער רב וואס איז געווען דעמאלסטס א יונגל האט פראבירט אריינצוגיין צום ראזוואדאוער רב זאגן אז זיין שוויגער איז דא, אבער ער האט נישט געקענט אריינגיין, ס'איז א חתונה מיט חסידים, און ער איז געווען א פרעמד יונגל, און קיינער האט זיך נישט אומגעקוקט דארט אויף אים.

האט ער געזעהן אז די צייט רוקט זיך, האט ער זיך מיישב געווען אז ער גייט צו די רעביצין וואס זי איז געווען זיין שוועסטער - א טאכטער פונעם ייטב לב, זי האט אים נישט געקענט, ווײל זי איז געווען אסאך עלטער פון אים, און זיי פלעגן נישט קומען קיין סיגוט - איז ער געגאנגען און געזאגט אז ער ווײל צוגיין צו די רעביצין, און מ'האט אים צוגעפירט צו די רעביצין, און האט געזאגט 'איך האב א שליחות פון מיין מאמע מ'זאל ווארטן אויף איר מיט די חופה', זי קוקט אן דאס יונגעלע... און זי פרעגט אים 'יונגעלע ווער איז דיין מאמע?', האט ער געזאגט 'דיין מאמע איז מיין מאמע', איז זי געווארן איבערראשט, זי האט נישט געווואוסט אז די מאמע - דעם ייטב לב'ס רעביצין - איז דא, און זי איז געבליבן אונטערן שטאט, האט מען ארויס געשיקט א שליח מ'זאל איר אריינברענגען.

על כל פנים דאס האב איך געהערט פונעם טאטן ז"ל אז ער איז קיינמאל נישט געקומען קיין סיגוט, ווײל דער ייטב לב האט געגעבן קמיעות.

*

דער ישמח משה האט אמאל צוגערופן דעם ייטב לב און געזאגט 'קום און איך וועל דיך אויסלערנען וויאזוי מ'קען מעביר זיין א גוי, כמישחל בניתא מחלבא (לשון הש"ס ברכות ח., ופירש"י כמושך נימת שער מתוך החלב), דער ייטב לב איז נאך געווען א יונגערמאן, האט ער געזאגט פארן זיידן אז ער האט נאך מורא. שפעטער מיט יארן שפעטער, האט ער געהאט צוטוהן אין סיגעט מיט א גרויסן רשע, האט ער געזאגט דער זיידע האט מיך געוואלט אויסלערנען... ס'וואלט מיר יעצט צוניץ געקומען.

ס'איז דא א צווייטע מעשה, דער ייטב לב האט זייער געליטן פונעם בירגער מייסטער, האט ער געזאגט אז ער וועט אוועק שיקן קיין צאנז די בקשה, האט ער זיך מזכיר געווען אין צאנז אז ער ליידט זייער פונעם בירגער מייסטער, דער דברי חיים האט אויסגעהערט די בקשה, איז ער געווארן זייער צוקאכט און האט זיך אנגערופן 'ער האט א גרויסן שר, אבער מ'וועט זיך א עצה געבן מיט אהם, מיט מוזיק וועט מען אהם ארויספירן', דער בירגער מייסטער האט געהאט א אפיס - אינדערהיים האט דאס גהייסן קאנצעליי - איינמאל ווען ער איז געזיצן בײ זיך אין אפיס האט ער אויפאמאל באקומען א נערוון אטאקע, ער האט אנגעהויבן צו שפרינגען און צו טאנצן, און שרייען משונה'דיגע קולות, האט מען אהם געבינדן און מ'האט אהם ארויס געטראגן אין די גאס, און אלע קינדער זענען זיך צוזאם געלאפן, ס'איז געווען א סענזאציע, מ'האט אהם נאכגעזונגען און נאכגעקלאטשט און געשריגן, ס'איז געווען א עסק...

די מעשה האט פארציילט דער נאסאדער רב (הרה"ק רבי אברהם יהושע פריינד ז"ל בן הרה"צ רבי משה ארי' ז"ל ראש הקהל דק"ק סיגעט), און האט געזאגט אז ער איז אויך געווען פון די קינדער וואס זענען נאכגעלאפן, און נאכגעשריגן דעם בירגער מייסטער, און האט געזאגט 'מ'האט אהם מיט מוזיק ארויס געפירט' - איינס פון די זאכן איז געווען אז דער בירגער מייסטער האט נישט געלאזט מאכן דעם עירוב אין שטאט.

דער ייטב לב האט געארבעט צו מאכן א עירוב אין סיגוט, און האט וועגן דעם ממש צוגעזאגט עולם הבא פאר וועם ס'ערלעדיגט דעם עירוב, מ'האט געטראגן דעם טשאלאנט צו א בעקער, סידורים און חומשים, אז מ'האט געוואלט דאוונען האט מען געמוזט טראגן, האט מען געזוכט קולות. אינדערהיים האט מען מקיל געווען, מ'האט נישט געהאט קיין ברירה, מ'האט געטראגן א סידור אין בית המדרש, ווײל ס'איז נישט געווען קיין סידורים, ס'איז נישט געווען ווי היינט, מ'האט מיקל געווען אז ס'איז נישטא קיין רשות הרבים דאורייתא (עי' סי' שמ"ה סעיף ז' די"א דבזמן הזה אין רשות הרבים), און מ'האט מיקל געווען דורך קליינע קינדער.

*

דער ייטב לב האט געזאגט פאר זיין הסתלקות אז דער קדושת יו"ט זאל זיין רב אין סיגוט, ער זאל זיין ממלא מקומו, און ער פאר זיך האט געהאלטן אז ער איז נישט ראוי צו דעם, און ער האט זיך געבעטן בײם פאטער פארוואס לייגט ער עס ארויף אויף אים, האט דער ייטב לב געזאגט 'ווען דו וועסט מיך דארפן, וועל איך דיר קומען צו הילף'.

דער קדושת יו"ט האט עס פארן הסתלקות פארציילט, און האט געזאגט 'אזוי איז געווען, ווען איך האב איך געדארפט, האב איך אים געהאט, ס'איז מיר אויסגעקומען אז איך האב זיך מתווכח געווען מיט רבנים איבער פארשידענע ענינים, האב איך זיך געדארפט איינהאלטן פון צו זאגן 'וואס קריגט עטץ מיט מיר? דער טאטע איז דאך דא, און ער זאגט אז איך בין געראטן'.

*

א חידוש פון א זאך וועז דער ייטב לב איז נסתלק געווארן, און דער קדושת יו"ט איז געווארן רב איז געווען א גרויסע מחלוקה אין די שטאט, ס'איז געווען א גרויסע איבערקערעניש, זיי האבן נישט געוואלט דעם קדושת יו"ט, ס'איז אסאך עגמת נפש געווען, די ערשטע מאל וואס דער קדושת יו"ט איז געגאנגען אין שוהל אריין, ער איז געגאנגען זאגן א דרשה, און מ'האט אריין געשריגן - ס'איז שוין געווען בימים ההם מחוצפים... - מ'האט אים געשטערט צו זאגן די דרשה, האט ער זיך אפגעשטעלט און ער האט געזאגט, 'דער זיידע דער ישמח משה שטייט מיר דא ביי די רעכטע האנט, און דער טאטע שטייט מיר דא ביי די לינקע האנט, כ'וויל זעהן ווער ס'זאגט א ווארט!'. און ס'איז געווארן שטיל...!

אזעלכע אינטערסאנטע דיבורים האט ער געזאגט, דער זיידע דער ישמח משה שטייט מיר דא ביי די רעכטע האנט, און דער טאטע שטייט מיר דא ביי די לינקע האנט.

---

32 עיין בס' פאר וכבוד שפע"א ביקשו ממרן הייטב לב קמיע למקשה לילד, ונתן, אבל ביקש שיחזירו לו מיד אחר הלידה, וכשהחזירו לו הקמיע פתחו תלמידיו וראו כתוב בו תיבת 'צא', והסביר להם בנימא של בדיחותא שהוא ר"ת 'צא את' כי הלא אצל בעל הבית איתא (פסחים פו:) כל מה שיאמר לך בעה"ב עשה חוץ מצא, אבל כשהמרא דאתרא אומר צא, צריכים לצאת, ע"כ יצא הוולד בשעה טובה.

וכן מובא בתולדות הישמח משה (עמ' עד"ר) שהגה"ק רבי אברהם אהרן מקאלבאסוב ראה אצל אביו הק' הייט"ל הרבה סגולות וקמיעות והביא מעתיק אחד שיעתיק לו ממנו, אמר לו אביו שאין לנו רשות להשתמש בהם אלא לראותם בלבד, אלא ישב בדד וידום ויעסוק בש"ס ופוסקים ולא בענינים אלו.

33 עיין בס' פאר וכבוד שהישמח משה רצה ללמד ענין הקמיעות לנכדו הייטב לב, אלא הוא ברוב ענוותנותו לא רצה לקבל חכמה זו, ובסוף ימיו נתחרט על כך.

אגב, עיין בס' נפלאים מעשיך (ח"ב עמ' ע"ג) שמובא קאפיע ממכתב ששלח מרן הקדושת יו"ט להגאון רבי יוסף לייב סופר אב"ד פאקש ובסוף דבריו כותב המשב"ק שהוא שולח לו בפקודת הקדושת יו"ט שני קמיעות נגד עכברים, שיתלנו בהחדר אשר בו מצויין העכברים, עיי"ש.

ואגב, סיפר הגה"צ ר' שמעון זאב מיללער זצ"ל אב"ד אראד, מחשובי תלמידי רביה"ק בעל הדבר"י זי"ע. שפעם שאלו את רבינו על קמיע ממרן הישמח משה זצ"ל שנתן לחולי נופל רח"ל וקמיע ממרן הייטב לב זצ"ל למקשה לילד, ונמצא תח"י, אם אפשר להשתמש בהם. וענה להם רבינו שהקמיע נגד ח"ן אפשר להשתמש בו בלי שום מיחוש, משא"כ הקמיע למקשה לילד אין להשתמש בזה כיון שאין אנו יכולין לכוין הרגע בדיוק מתי להשתמש עם הקמיע.

34 ובס' זכרון צדיק מסופר שהגה"צ רבי יודא מסטיטשין זצ"ל סיפר שפע"א נסעה הרבנית מראזוואדאוו ע"ה לאביה הק', ובעלה הק' הזהירה שלא תביא משם שום חפץ, כי היה מתיירא מחמת ההשתמשות בקמיעות, והיא הביאה משם ב' לייכטער, וא' מנכדותיה של הרה"ק מראזוואדאוו יצאתה מדעתה ר"ל, והרה"ק משה אותה בשיורי שמן זית מהנרות חנוכה, אבל לא חזרה לאיתנה כמקדם, והרה"ק תלה את זה מחמת הקמיעות.